

Des de l'Arxiu

El fons personal Ramon Ribera i Llobet (1901-1957): una font per a la història del teatre a Sabadell

200

Jordi Torruella i Llopart. Arxiver de l'AHS

L'Arxiu Històric de Sabadell (AHS) és la institució municipal encarregada de custodiar el patrimoni documental de la ciutat, el qual, més enllà dels fons generats pels organismes i les administracions públiques, comprèn també altres fons de caràcter privat, tant de persones jurídiques (empreses, entitats, etc.) com de particulars. En aquest darrer cas, estem parlant del que anomenem fons personals, és a dir, els documents que ha rebut i produït una persona al llarg de la seva vida com a resultat de les seves relacions privades i socials i d'una activitat professional, intel·lectual, econòmica, etc.

Els fons personals, òbviament, solen ser d'un particular interès com a font primària d'estudi del personatge que ha generat el fons, però en alguns casos les activitats o inquietuds d'una persona fan que la documentació que integra el seu fons vagi més enllà i tingui un especial interès per a la col·lectivitat. El fons Ramon Ribera i Llobet es pot incloure entre aquest tipus pel que significa d'aportació –històrica i visual– al món del teatre de Sabadell, des de les darreres dècades del segle XIX fins a la segona meitat del segle XX.

Ramon Ribera i Llobet (Sabadell, 1882-1957) exercí d'impressor, periodista i escriptor. Fill del també impressor Magí Ribera i Martínez (a l'esta-

bliment del qual s'imprimiren diaris com *Los desheredados*, *El Federal* o *Sabadell Moderno*, per citar-ne només uns quants), continuà el negoci del pare. Ben aviat començà a col·laborar a la premsa, on publicà prosa i poesia. Com a poeta, publicà, entre d'altres, *Notes íntimes* (1903), *Rebroll* (1906) i *Del meu camí* (1914) i, en prosa, *Deures de ciutadania* (1921). No obstant això, el gènere que conreà més fou el teatre. Publicà i estrenà obres com *¡Ideal!* (1907), *Medicina moderna* (1911), *Lluites rurals* (1914), *Pastors de llegenda* (1914) o *La Llevantina* (1950). Altres obres estrenades però no publicades són *La bruixeria* (1917) o *Estronomania* (1917). També adaptà obres d'altres autors, com ara *La mare* (1926), de Santiago Rusiñol. Finalment, una altra faceta en la qual destacà Ramon Ribera fou la de lletrista, especialment de sardanes, entre les quals podem citar la coneguda *Maria de les trenes*, original de Josep Saderra.

Com a periodista, Ribera fundà i dirigí publicacions com *Vidamor*, *Eco de Sabadell* o *La Veu de Sabadell*. Després de la Guerra Civil fou nomenat redactor en cap del diari *Tribuna* i posteriorment col·laborà assíduament al *Sabadell*, on es féu càrrec de les cròniques teatrals i publicà alguns suplementos sobre la història del teatre local.

Fotografia 1. Sopar amb motiu de l'aparició del primer número del diari La Veu de Sabadell. Ramon Ribera, al centre, assegut. Autor desconegut, 1924. (AHS. Fons Ramon Ribera).

Tanmateix, la relació de Ribera amb el teatre no es circumscriu solament a la seva obra. La documentació del seu arxiu personal apunta que la difusió i l'estudi del teatre a Sabadell fou durant bona part de la seva vida una veritable obsessió. Ribera exercí com a redactor i cronista de la vida teatral local (especialment durant la postguerra al diari *Sabadell*); va fundar i dirigir la revista *Teatralia* (1915) i aplegà i col·leccionà programes, retalls de premsa, butlletins i fotografies relacionades amb el teatre a Sabadell. D'aquest afany col·leccionista en resultà una col·lecció de documents acuradament organitzada.

De fet, tot el conjunt documental col·leccionat per Ribera tenia per objectiu constituir la matèria primera per a una futura publicació d'un llibre sobre la història del teatre local, tal com se'n fa ressò en diverses ocasions el diari *Sabadell* entre els anys 1944 i 1948. Per raons que desconeixem, aquest projecte no va arribar mai a veure la llum.

L'arxiu personal de Ramon Ribera i Llobet ingressà a l'Arxiu Històric de Sabadell el 12 de desembre de 2001, gràcies a la cessió plena que en féu la que fou la seva companya, la Sra. Paulina Astals i Noguera.

Fou al mes de setembre de 2001 que l'AHS tingué coneixement de l'existència d'aquest fons gràcies a les gestions i els contactes efectuats pel veterà actor sabadellenc Feliu Moix i pel periodista Josep Ache. Fins aleshores, d'aquests documents no s'havia sabut mai res (només comptades persones hi havien tingut accés). Gràcies a aquests primers contactes, la Sra. Paulina Astals i família acordaren amb l'AHS una trobada per fer una primera avaluació del fons, que tingué lloc el 17 d'octubre. Finalment, el 12 de desembre de 2001 es signava el conveni de cessió plena.

En el trasllat a l'AHS es va tenir cura de mantenir la disposició originària de la documentació, per tal d'esbrinar si hi havia algun tipus d'organització prèvia que calia respectar, com finalment fou el cas.

2a del "Paralelo" - 1921 = Director: Avel·lí Badia

Fotografia 2. Agrupació dramàtica dirigida per Avel·lí Badia (assegut, al costat de mare i filla) al teatre Paralelo del carrer de Roger de Flor. Autor desconegut, 1921. (AHS. Fons Ramon Ribera).

Una vegada enllestit el procés d'instal·lació, classificació, ordenació i descripció del fons documental, desenvolupat al llarg del 2002-2003, el fons ocupa 28 capses. Allò que destaca més pel volum és la col·lecció de documents reunida per Ribera. Aquesta part del fons comprèn un centenar llarg de carpetes, la major part relatives a la història del teatre a Sabadell. L'organització donada pel mateix Ribera consisteix en un seguit de carpetes encapçalades pel nom del teatre i ordenades per la data d'inauguració o de la primera notícia de la qual es té coneixement. L'altre grup documental més rellevant és el corresponent a les agrupacions dramàtiques o companyies teatrals. Altres reculls fan referència a entitats culturals vinculades al món del teatre, a algunes de les quals Ribera estigué directament vinculat (com és el cas del Centre d'Art Sabadell). Finalment, a banda d'altres

reculls documentals sobre altres manifestacions culturals de Sabadell (fonamentalment de l'àmbit musical), cal destacar a tall d'anècdota un grup de documents relacionats amb la història del cinema a Sabadell. En aquest sentit, cal tenir present que el pare de Ramon Ribera acompanyà Marçal Ballús (introduïdor l'any 1897 del cinematògraf a Sabadell) en el seu viatge a París l'any 1895.

Pel que fa al contingut de les carpetes creades per Ribera, el contingut generalment consisteix en notes d'apunts (buidats de programes de mà o de premsa), programes originals, retalls de premsa, etc. Més esporàdicament també s'hi pot trobar correspondència, fotografies i exemplars sencers de premsa local, alguns dels quals completen buits de l'hemeroteca de l'AHS. Els programes de teatre que integren aquestes carpetes es remunten a l'any 1884 (Teatre Principal).

Academia Católica de Sabadell
Secció Líric-Dramàtica

Aconteixement Artístic
per el Diumenge 12 d'Abril de 1914
Festivitat de Pasqua de Resurrecció

La Junta de la referida Líric-Dramàtica, a través de comitè a tota l'afiliació a la mencionada acadèmia del proper Diumenge presentant sota el títol de "Lluites rurals, noves representacions" En Honor d'Elisabet Llorens. Comitat, doncs, que V. i família haurà acte de presència, en la seva casa.

Titul i autoritat: Per la S. L. D.
El President de l'Acadèmia: El President:
JOSEP MÍN MASCET **J. CANET I GONZALEZ**

PROGRAMA **NIT a les 9**

1. **Estrena** d'una comèdia (ballat satíric), del dramaturg català En Antoni Gilius.
2. **ESTRENA** de la comèdia en tres actes i en prosa, original d'En Ramon Ribera Llorens:

Lluites rurals

posada en escena sota la direcció del primer actor En Lluis Ramonell i desenvolupada segons el programa REPART:

L'AVI	Sr. Tomás Puchta.	PALLEROLS	Sr. Antoni Ramonell.
MARCEL	Lluís Ramonell.	VIARZ	Sicaris Sabatés.
GUARDI	Juan Martí.	SANJ	Pablo Ramon.
XARAL	Eugen Trillas.	LLANEROS	Pablo Ramon.
Sr. FERRASSERUS	Felice Bonafort.	Sr. MARZÓ	Pere Mir.
El MESTRE	Josep Bauló.	ALBERT	Ramonell Comas.
Sr.	Josep Bayard.		

2. Per la seva, se presenten noves de comèdia, original i en prosa d'En Pau Puig i Oliver.

LA PESADILLA DELS PARENTS

desenvolupada pel primer actor En Lluis Ramonell.

Retribució: 0:30 ptes.
Queda lliure el llegat de l'entitat.

Int. R. Llorens i C.

Figura 1. Programa de l'estrena de *Lluites rurals*, 1914. (AHS. AP 604/r).

Entre les rareses amagades dins d'aquest fons podem citar, per exemple, el programa d'inauguració de l'Imperial, de 1911 (exemplar únic a l'AHS), o un "Àlbum artístic de José Puig Escorsell" (1894-1898), àlbum amb retalls de premsa comentats pel mateix Josep Puig, tenor sabadellenc.

En alguns casos, en aquestes carpetes l'autor hi adjuntà també els treballs elaborats a partir de la documentació primària recollida. S'han classificat amb la documentació considerada ja com a obra creativa. Els més rellevants són els relatius a la Societat Coral Colón, el Centre Líric Dramàtic, l'Agrupació Dramàtica Carbonell i el teatre de l'Acadèmia Catòlica.

L'interès d'aquest fons per al seguiment de la història del teatre a Sabadell es completa amb una col·lecció d'unes 300 fotografies. Exceptuant-ne

1899

AÑO I Sabadell 19 de Enero de 1899. Núm. 9

LA PATRIA

Periódico Trisemanal Literario, de Avisos y Noticias
PUBLICASE LOS MARTES JUEVES Y DOMINGOS

PRECIOS DE SUSCRIPCIÓN	DIRECTOR	Anuncios, Epitafios y Comunicaciones a precios convencionales
Sabadell por mes 1 pta.	Escarlot Ant. Saló	<small>No se devuelven las originales</small>
País, Ultramar 4 €	(NOMBRE DE PLANTAS)	
Número sueltos 10 cts.		

Redacción y Administración: S. JOSÉ N. 7.—SABADELL.

SANTOS DE HOY, San Ciriaco 177 y San Pl. y Coronas 174.
SANTOS DE MAÑANA, San Fabian y Sebastian 107 y Euzkadi 107.
SANTOS DE TARDE, San Francisco y Pablo 104 y San Isidro 104.

Libertat

Desde remotos tiempos ha simbolizado constantemente en un ó alre
siglo material visible las diferentes aspiraciones de los pobles, como po
dría probarse recordando todas las épocas de la historia desde els
temps dels grecs hasta nostres dies. Així s'explica molt bé que la
libertat s'haig simbolizat en un arbre. Ab aquest motiu no puch
menos de recordar que l'arbre, ja com misteri, ja com emblema, te
una important significació en la Sagrada Escritura.

Un arbre plantat en lo Paradís terrenal donà la mort al home; un
arbre plantat en lo Calvari donà la vida al món. Lo profeta-rey com
para l'jait a un arbre, quinss arrels s'nutreixen de la corrent de
las aguas, y que a sua d'obit temps produirà fruits a gabi. Jesu
crist es una de sas escursions queas refereix l' Evangelí veigé un ar

Figura 2. *Diari La Patria*, núm. 9, 19 de gener de 1899. (AHS).

Figura 3. Partitura de Pastors de l'legenda, original d'Anton Griera Bardia [1913]. Aquesta obra pretenia ser una alternativa als Pastorets. (AHS. AP 600/12).

númers de noves capçaleres, fins ara inèdites a l'AHS. És el cas de les revistes *La Industria* (1886), *La Manxiula* (1898), *La Pàtria* (1899) i *La Llar* (Sant Feliu de Codines, 1936).

Pel que fa a la documentació relativa a l'obra creativa de Ramon Ribera (ja sigui originals manuscrits com edicions impreses), s'ha classificat en cinc apartats: teatre original, adaptacions teatrals, poesia, prosa i lletres musicades. Entre el teatre original de l'autor destaquen els manuscrits de les obres inèdites *La bruixeria* (1917), *Clara Albert* (1917), *Les noies de la Pauleta* (1930), *La llegenda* (1950) i *El didalet de la reina* [1951], com també algunes edicions de les quals no disposava la biblioteca de l'AHS.

Com a lletrista, Ramon Ribera col·laborà amb músics com Vicenç Bou, Cassià Casademont o Narcís Paulís i també amb els sabadellencs Adolf Cabané i

Agustí Borgunyó, els fons dels quals són també custodiats a l'AHS. Aquesta part del fons fou exquisidament organitzada i classificada pel mateix Ribera, i el seu contingut fa que el fons Ramon Ribera i Llobet no sigui tan sols un arxiu literari sinó també musical. Cada un dels títols forma un dossier on podem trobar partitures originals, correspondència amb els compositors, retalls de premsa, programes de l'estrena, etc.

Finalment, en l'àmbit més estrictament privat i professional, l'arxiu també conté una sèrie de correspondència (sense oblidar, tal com ja s'ha esmentat, que n'hi ha en altres parts del fons). Si la correspondència conservada anterior a la Guerra Civil és gairebé testimonial, per volum cal esmentar la mantinguda amb Joan Serracant Manau (1946-1957), periodista i lletrista sabadellenc, amb la Sociedad

José Saderra

Plaza Rodas, 10
BAÑOLAS

Banyoles 16 Juny de 1952

Sr. Ramon Ribera

Sabadell

Molt Sr. meu:

Despres de saludar-lo ting que dir-li que vaig rebre la
seca, i passo a complimentar-lo amb lo que m'embana.

Amb el mateix correu rebra la partitura de piano de la
sarcana com també una fotografia de la Maria de les Treues, es-
perant quant tingui els seus detalls tornara enviar-mela perquè
és una dedicataria.

Amb la partitura veurà uns punts a sobre uns compassos
determinats, perquè amb aquests compassos pugui descansar la veu, del
contrari seria molt pesada.

Es hi estimarà que quant tingui la lletra fetes, si sol enviar-li
una copia de la lletra que ja m'ha fet, encarec tota mateixa.

Atani sempre del S. S.

José Saderra

Figura 4. Carta de Josep Saderra a Ramon Ribera, 16 de juny de 1952. (AHS. AP 599/19).

General de Autores de España (1945-1956) i amb la
Compañía de Gramófono-Odeón (1932-1952).

En conclusió, l'ingrés a l'AHS d'aquest fons no
sols pot servir per ajudar a recuperar la memòria d'un
personatge certament oblidat en el panorama literari
de Sabadell, sinó que també obre el ventall de possi-
bilitats per al coneixement de la intensa vida teatral
del Sabadell del final del segle XIX i la primera mei-
tat del XX. ●